

ERZURUM
TİFNİK/ALTINBULAK KÖYÜ
HALK EDEBİYATI

Ali ÇELİK

YAYINA HAZIRLAYAN
Cengiz GÖKŞEN

© Copyright 2020

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-7707-16-9

Kitap Adı

Erzurum Tifnik/Altınbulak Köyü Halk Edebiyatı

Yazar

Ali ÇELİK

Yayına Hazırlayan

Cengiz GÖKŞEN

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

FIC019000

DOI

10.37609/akya.597

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖN SÖZ

1971 yılının şubat ayında tez olarak aldığımız Tifnik Köyü Halk Edebiyatı'nı devamlı çalışarak haziran ayında bu hâle getirebildik. Zamanın kısa oluşu çalışmamızı sınırlandırmamıza sebep oldu. Derlediğimiz metinleri inceleme fırsatını bulamadık. Sadece 18 masal, 30 fıkra üzerinde kısa bir inceleme yapmakla yetindik. Bütün bunlara rağmen derlememiz oldukça verimli oldu. Halk Edebiyatının her nevinden azda olsa örnekler verebildik. 18 masal, 30 fıkra, 190 bilmece, 272 atasözü, 65 mâni ve diğer türlerden destan türkü oyun batıl inanç yemin örf ve adetler alkış kargış ve küfürle ilgili bir çok malzeme tefdik edilmiştir.

Derleme yaparken birçok güçlüklerle karşılaştık. Önceleri bu güçlükler çalışmalarımızı yavaşlattıysa da gayemizi köylüye anlattıktan sonra bu durum kısmen de olsa lehimize yön değiştirdi. İlk zamanlarda erkekler bile malzeme vermekten kaçınıyorlardı. Çalışmalarımızın sonlarına doğru ise kadınlardan bile malzeme almaktan fazla güçlük çekmediğimizi söyleyebiliriz.

Tezimizin en zayıf bölümünü incelemeler teşkil eder. Tifnik bizden sonra gidecek derleyicilerin, malzememize herhangi bir katkıda bulunabileceklerini sanmıyoruz. Tezimiz üzerinde bizden sonra gelecek arkadaşların yapacaklarını ümit ettiğimiz çalışmaları, onu bizim çok arzu ettiğimiz halde sırf zamanın müsaadesi olmadığı için ulaştıramadığımız gerçek gayeye ulaştıracak, hammadde hâinden kurtarıp mamul hâle getirecektir.

Bu tezi hazırlamamızda bizden bildiklerini esirgemeyen Tifnik köyü halkına, öğretmen ve öğrencilerine, bu arada bilhassa kadınlardan yaptığımız derlemelerde büyük yardımları dokunan eşim Öğretmen Süheyla Çelike, köyün tarihi durumu hakkında bize değerli bilgiler veren Hulusi Seven ve Rahmi Kobal beylere, çalışmalarımıza ışık tutan değerli çok değerli hocam Dr. Muhan BALİ Bey'e teşekkürlerimizi borç biliriz.

Ali ÇELİK

Erzurum 1971

İÇİNDEKİLER

1. Bölüm KÖY HAKKINDA GENEL BİLGİLER

I. Köyün Adının Menşei	1
II. Tifnik (Altunbulak) Köyünün Coğrafi Durumu	5
III. Tifnik Köyünün Tarihi	6
IV. Tifnik Köyünün Nüfus Durumu ve Nüfus Hareketleri	7
V. Köyün Ekonomik Hayatı	8
A. Topraklar ve Sular	8
1. Topraklar	8
2. Sular	13
B. Hayvancılık	13
C. Ticaret	14
D. Barınma ve Beslenme	15
1. Evler	15
2. Yemekler	18
3. Ahırlar	25
VI. Köy Takvimi	33
VII. Köyün Sosyal Hayatı ve Kültürel Durumu	34

2. Bölüm HALK EDEBİYATI ÖRNEKLERİ

A. Masallar	37
1. Aslan Ehmet	37
2. Avcı Mehmed	43
3. Cazi Gaynana	49
4. Çeloğlan	50
5. Çeloğlan	61

6. Dair Mürze İle Zörhe.....	64
7. Ehmet İlen Mehmet.....	71
8. Gorhah Çöse.....	82
9. Hasan Bec.....	85
10. Heçat.....	98
11. Heçat.....	100
12. Heçat.....	107
13. Üç Bacı.....	112
14. Kel Oğlan	120
16. Kosunoğlu ve Gırat.....	139
Kosunoğlu'nun Eşkiya Oluşu.....	139
17. Tenbel Ehmet.....	144
18. Yeddi Başlı Dev.....	147
B. Fıkralar	153
1. Belirli Şahıslarla İlgili Fıkralar	153
2. Cinsi Münasebetlerle İlgili Fıkralar.....	156
3. Diğer Konularla İlgili Fıkralar.....	168
C. Destanlar.....	172
D. Türküler	179
E. Maniler	182
F. Bilmeceler	193
G. Oyunlar.....	213
Düğünlerde Oynanan Oyunlar	214
Kadın Oyunları.....	214
Erkek Oyunları.....	215
H. Ata Sözleri ve Deyimler.....	220

İ. Batıl İnançlar	231
J. Yeminler	232
K. Örf ve Âdetler	233
Tifnik Köyü Düğün Âdetleri.	233
L. Alkış, Kargış ve Küfürler	241
 3. Bölüm METİNLER ÜZERİNDE İNCELEMELER	
A. Masallar	247
B. Fıkralar.....	252
Kaynak Kişilerin Kimlikleri.....	254
Sözlük	261
Bibliyografya	265
İndeks	266

